

eský král Jan Lucemburský zdržel se r. 1346 nad obyčej dlouho ve svém království. Celou zimu trávil v Praze se svým synem Karlem, markrabím moravským. Podobalo se, že zůstane již až do jara, až se všecko zazelená a cesty vyschnou. Než mimo nadání vypravil se do světa již koncem února, kdy často ještě uhodily mrazy a sníh nebyl vzácným hostem.

S králem vydal se na cestu i jeho syn Karel. Družina hojnější a skvělejší než jindy je vyprovázela; čeští páni a rytíři starých rodů domácích i šlechtici cizozemci provázeli krále a jeho syna, jmenovitě Jindřich z Rosenberka, nejstarší syn nejvyššího komorníka českého, Jan z Lichtenburka, Valkoun z Bořešína, Ješek z Rožďalovic, Dalibor z Kozojed, Licek z Risenburka, Bolek z Vlašimi, pan Kunart z Pavlovic, Jindřich z Klingenberka, jemuž také Klimberk říkali, a mnozí jiní, rodů starých, mužové stateční a s nimi šlechtici původu cizího, kteří byli ve službách krále Jana, jako Jindřich, řečený Mnich Basilejský, slavný v turnajích, zkušený ve válkách.

S králem a jeho družinou jel velký houf jízdých, zbrojnošů, pacholat, žoldnéřů, podkoních a sluhů, majících na starosti jízdné koně i ty, kteří nesly náklady, zbroj pánův a rytířův i zásoby.

Houf na kolik set vyjel z Prahy, valný a pěkný na pohled; samý statečný pán, všichni na krásných koních bohatých sedel a ozdobného řemení, a pacholci samý chlap vybraný, ti s oštěpy, ti s kušemi, střelci znamenití.

Na západ jeli, do francouzské země; Bavorsku se vyhnuli, poněvadž král Jan žil v nepřátelství s Ludvíkem, vévodou bavorským a zároveň císařem německým. Na západ jeli, do Francie, ne však do královského sídla, nýbrž na jih té země, do Avignonu, kde tehdáž měl své sídlo papež Kliment VI.

V únoru se vydali z vlasti cestou necestou, přímrazky, často i za chumelice, ale když se po kolika nedělích blížili k cíli své cesty, ku krásnému Avignonu, v dubnu bylo, jaká krása před nimi a kol! Jaro, nejkrásnější jaro, kraj zelený a samý květ. Kdož poprvé tudy jeli, žasli a vzpomínali, jak u nich doma tou dobou, tam že třeba ještě sníh a když ne sníh, jistě deště, plískanice, sychravé povětrí a kraj holý bez květů a zeleni. —

Král přibyl se svým synem do Avignonu pro vazné jednání, aby se smluvil s papežem proti Ludvíku bavorskému a zjednal svému synu císařskou korunu. O to jednal s papežem otec i syn a pochodili. Papež byl rovněž nepřítelem Ludvíka bavorského a oběma Lucemburským přál. Proto učiniv s nimi úmluvu, přičiňoval se o to, aby kurfirsti v Němcích, jemu příchylní, zvolili Karla za německého císaře.

Kralevic Karel měl ještě jiné starosti a jednal proto

s papežem zvláště. Těžko nesl, že české království, v němž měl vládnouti, nemělo na ten čas koruny královské. Ta, kterou byl korunován jeho strýc, děd i praděd, slavný Přemysl II., se ztratila; bolestnější bylo, že ji zašantročil sám král Jan, otec jeho, když se mu nedostávalo peněz.

Proto se kralevic postaral o jinou; sám dal udělati korunu z ryzího zlata, s ozdobou lilií, plnou drahého kamení, safírů, rubínův i perel. Koruna byla krásná a drahocenná; ale proto tím větší obava, že by mohla zmizeti. Sic Karel ustanovil, aby byla chována v kostele Pražském, a to tak, aby byla postavena na hlavě sv. Václava; odtud měl ji každý král vzíti jenom v den svého korunování nebo jiné slavnosti, při které by bylo koruny třeba, a pak hned po vykonané slavnosti zase ji na hlavu sv. Václava vstaviti. Než ani toto nezdálo se mu býti dost bezpečným pro posvátnou korunu. Proto vyžádal si pro ni ochrany papežské.

Papež vydal na jeho žádost bullu, kterou pohrozil těžkou pokutou škůdcům české koruny; církevní klatbou totiž měl býti stížen každý, ať světský nebo duchovní člověk, kdož by tuto korunu jakýmkoli způsobem odcizil.

V rozkošném Avignoně, v nádherném sídle papežském gotické výstavnosti, opevněném věžemi a ozdobeném vnitř malbami, strmícím na vápenné skále nad městem, nesháněl mladý kralevic radovánky a kratochvíle; i tu, v tom utěšeném kraji, kde všecko

zvalo a vábilo k veselí, pamatoval na svou vlast, v níž odpočívala jeho matka, na své budoucí dědictví, milé království české.

Ve skvělé společnosti francouzské pamatoval, že je slovanského původu, že předkové přijavše víru Kristovu měli nejprve bohoslužbu slovanskou. Užil vhodné chvíle a vymohl kromě bully výše uvedené ještě jinou, kterou papež, jemu zvláště příznivý, svolil, aby Karel založil nový klášter ve své vlasti, v němž by služby boží byly konány jazykem slovanským. A již tenkrát také pomýšlel na vysoké učení v Praze a začal jednati o povolení papežovo, aby je směl založiti.

V tom jednání a v těch starostech minulo líbezné jaro, a již léto nastalo. S ním došla radostná novina, že přičiněním papežovým sešla se v Němcích většina kurfirstův a že zvolili Karla za císaře římského. Jaké z toho potěšení při papežském dvoře, jak se zaradoval král Jan, syn jeho a všecka jejich družina! Kralevic český dosedne na trůn mocné říše, s kteréhož kdysi vládl také jeho děd, císař Jindřich VII.!

Než jasnou zář zatemnil náhlý mrak. Po radosti náhle trudné vzrušení všeho dvora papežského a všeho obyvatelstva. Přikvačilať za radostnou zprávou děsivá novina, že anglický král Edvard III. připlul s velikým loďstvem ku břehům francouzským v Normandii, že loďstvo jeho spálilo všecky francouzské koráby, které stály v různých přístavech Normandie, vojsko pak anglické, vystoupivší z lodí na pevnou

zemi, že postupuje trojím proudem, vyžehujíc vesnice a že drancuje, hrozně drancuje a lidi zajímá a odvádí. A za tou zlou novinou jiná, horší, že Angličané rychle postupují na hlavní město říše, Paříž, že ji chtějí přepadnouti a jí se zmocniti, prve nežli by francouzský král mohl na ochranu města přivolati vojsko jak náleží silné.

„Na pomoc Paříži!“ rozhodl se král Jan rázem. „Na pomoc našemu bratru!“ Mínil francouzského krále, svého přítele a příbuzného. Mužné rozhodnutí zanítlo mysl všech. Přijali je nadšeně, a hned jeden každý se chystal do boje jako král a jeho syn. Každý připravil zbraň a zbroj, páni i jejich lid. Hned pozejtří sešikovala se česká pomoc na dvoře papežského hradu, páni, rytíři, žoldnéři, všecka družina do pole připravená a radostně vzkřikla, když slepý jejich král a syn jeho Karel, nyní již král římský, rozžehnavše se s papežem, sešli dolů na nádvoří a vyšvihli se do sedel, když král Jan, provázen synem a mladým Klimberkem vyjel v čele, jako by ho neobkličovala hustá tma, jako by viděl boží slunce a všechnu krásu kol i své mužstvo, dobrý houf, plný bojovného nadšení.

Bubny zavířily, trouby zahlaholily nádvořím do všech prostor nádherného sídla; český houf, dobrých pět set přílbic, vyjížděl branou. Dusot koní na dlažbě zanikl v nadšeném pokřiku, kterým celý dvůr pozdravoval odjíždějící do boje. A neutuchl, znovu mocněji zaburácel, když Češi jeli křivolakými ulicemi starého

města dole. Pozdravné pokřiky provázely je až k bráně a kvítí na ně pršelo. Paní a dívky francouzské sypaly je na ně s oken, pozdravující statečné cizince, kteří vyjížděli do boje na obranu jejich francouzské vlasti.

II.

Král Jan, nevidomý, pořád v čele jako mladičkový rytíř, jenž si chce vybojovati zlaté ostruhy. Dychtivost boje pudila jej a touha pomoci spřízněnému králi. Jej i syna a všechny. Jeli, jeli, nikde se zbytečně neomeškali. Odpočívali, jen co koně se nakrmili a si oddechli, a zase dál, v před, na půl noc, k Paříži. Zlé noviny je také poháněly, nebo čím více se k Paříži blížili, tím horší zprávy jich docházely: že Angličané chvatem táhnou na královské město, že co nevidět už u něho budou.

Než Čechové proto nepozbývali mysli; a pak už netáhli sami. Cestou dojeli nejednoho houfu francouzského, který jak oni táhl Paříži na pomoc, a když už se k městu blížili, hemžily se cesty francouzskými zástupy dobře vyzbrojenými. Než zprávy, že také Angličané se už už blíží, neutuchaly.

Když český houf vtrhl do Paříže — bylo za srpnového, teplého podvečera — viděli, že se lid sbíhá kolem slavné katedrály, kolem kostela Notre Dame, jehož věže ztrácely se v šeru večerním. Houfy kolem se tlačící na ně vzhůru hleděly a hned se zas hrnuly k těm, kteří právě sestoupivše s věží, oznamovali,

že je opravdu vidět ohně, anglické ohně, v anglickém táboře, a dál krajem že planou rudé záplavy po nebi, to že zas Angličané pálí vesnice a městečka.

Křik hněvu a těžké kletby vyrážely z rozčileného houfu, kletby a hrozby, které však na ráz proměnily se v radostné volání a pozdravy, když zahlédly velký houf jezdců v brnění, v helmicích a v železných kloboucích, když zahlédly kopí nad nimi trčící jako les. Lid pařížský pozdravoval Čechy, pozdravoval ostatní houfy s nimi táhnoucí ulicemi do vykázaných bytů. —

Povídali si v českém houfu, že Paříže mnoho neužijí a ti, kteří tu byli poprvé, litovali, že škoda, že nebudou moci doma mnoho o tom slavném městě vypravovati.

„Vrátíte-li se domů!“ smáli se druhové, staří válečníci, kteří se svým dobrodružným králem ne jeden daleký kout světa změřili. „Nežli se nadějeme,“ doplňovali, „vytrhneme z města a před městem se utkáme s těmi Angličany.“

Ale neutkali; Angličané bitvy nepřijali, neboť zvědy nabyly jisté zprávy, že francouzský král sebral veliké vojsko, že je silnější nežli jejich, a že mu pořád docházejí nové a nové houfy. Proto se dali Angličané pojednou na ústup a na rychlý ústup.

Nicméně Čechové v Paříži nezůstali; vytrhli s ostatním francouzským vojskem do pole stíhat Angličanův, donutit je k bitvě, potřít je.

Všechno francouzské vojsko i jejich pomocníci hořeli dychtivostí splatit Angličanům násilnictví,

jejich drancování a pálení. Všichni se hnali za nimi s tím přesvědčením, že jim Angličané neuniknou, že je zničí, rozdrtí, že se nevrátí ke svým lodím a do Anglie. Toho se mohli nadíti, neboť francouzské vojsko mělo na sto tisíc branného mužstva a stíhalo nepřítele, jenž měl jenom třicet tisíc bojovníkův.

Angličanům nyní na tom záleželo, aby se spojili s Flandry, svými spojenci, kteří právě touto dobou vpadli z Nizozemí do Francie. K nim tedy na sever pospíchali. Přepravivše se šťastně na pravý břeh řeky Seiny, ustupovali chvatnými pochody. Přetěžká nesnáze jim nastala, když dorazili k řece Sommě.

Za tu musili, ale jak? Bylyť všechny mosty střeženy francouzským vojskem. I udeřili Angličané na oddělení, jež hájilo mostu v Remy nedaleko Abbeville. V pokřiku statečných francouzských obhájců mocně se také ozývaly hlasy české. Bojovalť tu s Francouzi oddíl českého houfu krále Jana.

Angličanům se nepovedlo. Od Čechův a Francouzů krvavě odražení, nedostali se přes most. Nezbylo, nežli ustupovati dále, rychle dál před francouzskou přesilou, ženoucí se za nimi jako černá bouře. Rychle dál a zase hledati místo, kde by se mohli přepraviti přes řeku. Nedostanou-li se za ni v čas, bude po všem veta.

V té tísní dal si král Eduard předvésti francouzské zajatce, které s sebou vedli, a slíbil tomu, kdož by z nich pověděl mu o brodu, že bude propuštěn na svobodu a hojně obdarován. Nikdo se nehlásil, ač

mnohý o brodu věděl, jen sedlák jakýs, uváben královým slibem, oznámil, že ví o místě při ústí řeky, kteréž lze za mořského odlivu přebrodit.

O půlnoci dne 23. srpna vytrhlo anglické vojsko z ležení a rychlým pochodem dorazilo na úsvitě k místu, které francouzský sedlák označil. Než běda, odliv ještě nenastal, a za řekou silné francouzské oddělení přechod střehoucí! A v patách francouzská armáda!

O desáté dopoledne opadla voda v řece tak, že bylo možná přebřísti. Angličané se na to přichystali i do boje. „S pomocí Boží a sv. Jiří!“ dáno heslo, a houfy s tím pokřikem pustily se do mělké vody a na Francouze, kteří proti nim vytrhli. V řece strhl se boj. Statečné francouzské oddělení podlešlo přesile, Angličané dostali se na druhý břeh.

Nedlouho po té přikvačilo hlavní vojsko francouzské; ale již pozdě. Francouzové viděli nepřítele už na druhém břehu a sami tam za ním nemohli. Zmohlať se zase voda v řece přílivem, přebřísti nebylo možná. I musil král Filip s vojskem zase zpět do Abbeville.

Za to král Eduard pospíchal od brodu dál, až dne 25. srpna zarazil u vsi Kreščaku. Vojsko, zemdlené dlouhými pochody, nemohlo již dál, a také bylo nutno sháněti pro ně špíží. Král Eduard už také viděl, že Francouzům neunikne, že musí dojíti k bitvě, a proto se na ni chystal. Poněvadž Francouze drahně předstihl, mohl všecky přípravy vykonat a vojsko mohlo se na boj posílniti.

Místo, na kterém se položilo, byla táhlá výšina ne- daleko za vsí Kreščakem. Večer dne 25. srpna pozval si král všechny přední pány do svého stanu, a když po večeři se rozcházeli, dodával všem myslí, aby dů- věřovali v Boha, že zítra zvítězí. Sám pak se odebral do vedlejšího stanu, v němž byl polní oltář, a modlil se tu vroucně pánu Bohu.

Byla již půlnoc, kdy ulehl. Spal však málo a již na úsvitě, bylo 26. srpna, klečel opět v staně před polním oltářem, u něhož kněz sloužil mši sv. Král se tu modlil i kralevic, princ waleský, syn jeho, patnácti- letý, ale již statečný a vyrostlý, „Černý princ“, jak mu obecně říkali.

Po snídani rozestaveny houfy na místa, jak už jim předešlého dne vykázána. První šik, v němž bylo dva tisíce znamenitých střelců, vedl mladičký „Černý princ“. Třetímu a poslednímu šiku, postavenému nejvýše na té táhlé výšině, velel sám král Eduard. Sedě na nevelkém koni a maje po boku dva maršály v plném brnění, objížděl houfy ve vojsku a povzbu- zoval je, aby vytrvaly a statečně bojovaly. O desáté poručil, aby se posilnily, a všichni jak byli v řadách, usedli na zem a položivše před sebe kuše a smeknuvše helmy, odpočívali a posilňovali se.

Téhož dne 26. srpna o slunce východu vytrhl francouzský král z Abbevillu se svým vojskem, aby dohonil Angličany. Jeho přčetné houfy postupovaly v chatrném pořádku. České oddělení bylo v zadním šiku. O poledni se Francouzové přiblížili ke Kreš-

čaku. Čtyři zkušení rytíři, mezi nimi z českého houfu Mnich Basilejský, válečník na slovo braný, kteří byli ohledat postavení anglického vojska, oznámili, že Angličané nepomýšlejí na další ústup, nýbrž že jsou připraveni na boj.

Francouzské panstvo, zvláště bratr králův, hrabě z Alençonu, zajásali, že konečně stihli Angličany, že je mají, že jim tentokráte už neuskočí, že bude možná na nich se pomstít za všechno, co ve Francii spáchali.

Než Mnich Basilejský a ostatní tři rytíři radili, aby se s útokem počkalo, že Angličané si odpočinuli a posilnili se, kdežto francouzské vojsko je ušlé a hrubě unavené, že Angličané zabrali výhodné postavení, že jsou sešikováni a na boj přichystáni, kdežto francouzské houfy nejsou jak náleží spořádány, že je nutno odložit útok na zejtrí. Téhož mínění byli i náčelníci janovských střelců, kteří měli své místo v nej-přednějším šiku, Antonio Doria a Karlo Grimaldi. Oba namítali, že jejich střelcům ublížil déšť, který nedávno před tím spadl, že tím deštěm navlhly silně tětivy, že nebudou tak pružny, střelba že by nebyla tak vydatna. Než král, jakmile shlédl Angličany, stržen dychtivostí je zničit, poručil janovským střelcům, aby se šikovali a počali bitvu.

I pořádali se Vlachové, jichž bylo přes šest tisíc, a jim na podporu přitřhl králův bratr, jenž se nemohl dočkat bitvy, veda četné houfy výborně ozbrojené jízdy. Za tím prvním šikem postupovaly čtyři ostatní.

I ty měly mnoho jízdy. Přes šedesát tisíc francouzských jezdců v helmicích, mnozí v plném brnění, seřadili se a chystali se na nepřítele, chvatně však, takže tu tam strhl se nepořádek i zmátek.

Jako les trčela nad nimi kopí, mezi nimiž míhaly se praporce a korouhve různých barev; míhaly se a zmítaly, jak ohromné to těleso jízdých houfů bylo všecko neklidné, jak jednotlivé oddíly přejížděly sem tam hledající své místo.

Klidněji bylo v zadním šiku, do něhož byli zařazeni také čeští jezdci.

Čekali až na ně dojde řada a vážně hleděli, Češi i Francouzové v sousedních houfích a rotách k nebesům. Byloť toho dne částečné zatmění slunce, což mnozí měli za divné znamení. Pak vyvstaly pojednou mraky, a pod zachmuřenými nebesy zjevila se z nenadání ohromná hejna ptactva. Jako černá mračna nesla se nad obojím vojskem v divném víru a kolotání, tu níž tu zase do šeré výše, do mraků.

Z těch ozval se hlas. Zahřímalo a hřímalo, déšť zašuměl a do temnot bouře, jež zdržela boj, svítily blesky oslňujícími zážehy. Jezdci na koních nesměli se z místa hnouti. Čekali prostí i šlechtici v plném brnění, čekali pod praporcem s českým lvem, čekal na koni sám vůdce, králevic Karel, obklopen pány. Pan Valkoun z Bořešína a mladý Ješek z Rožďalovic s panem Jindřichem z Rosenberka a Hronem z Vlašimě jemu nejbliže.

Déšť máčel krásná péra jejich helem a srčel po

lesklých plátech brnění, na rudé pokrovy jejich koní, jejichž ohony a hřívý vítr rozvíval.

Za toho deště přijel na svém bělouši král Jan v plném brnění; dvě supí křídla na drahé helmici pochvívala se v dešti a větru. Král maje v pravo Mnicha Basilejského, po levé mladého pana Klimberka, za nimiž několik českých pánův a rytířů, jmenovitě Bavor ze Strakonice, Jan z Lichtenburka, Liček z Risenburka, Dalibor z Kozojed a jiní, vracel se ze stanu francouzského krále. Přinášel synovi novinu, že Filip král se rozhodl k bitvě, že bratr králův na to nejvíce naléhal, že nedbali ani jeho, krále Janovy ani tu Mnicha Basilejského rady, že začnou, jen co bouře přejde. —

III.

Přešla okolo páté hodiny odpolední. Hrom utichl, déšť ustal, mraky se rozplynuly, a slunce zazářilo v plném jasu nad vojskem. Bouře v oblacích přestala, nová na zemi vypukla. Jakmile slunce vysvítilo, strhli janovští střelci v prvních řadách prvního francouzského šiku válečný pokřik a zkřiknuvše po druhé, po třetí, vystřelili své kuše na anglické střelce.

Ti bez hlasu, mlčky vydrželi ten mrak šípů, jenž přeletěl bez hrubé škody, a sami v ten okamžik také vystřelili a tak znamenitě, že šik janovských střelců se zakolísal, a mnozí se již obraceli na útěk.

Jízda hraběte z Alençonu vytrhla na pomoc a udeřila prudce na Angličany. Eduard král na svém ko-

nřku pozoroval u větrného mlýna nejvýře na výřině kolotání obrovského zápasu. Na zpoceném koni přiharcoval k němu posel od prvního řiku žádaje o pomoc.

„Je princ, můj syn, na řivu?“ zeptal se král.

„Je řiv a statečně bojuje.“

„Ať bojuje tak dál a sám, bez pomoci, aby si zlaté ostruhy zasloužil.“ —

Zatím francouzský král Filip postupoval za řízdou svého bratra nevěda, že ten už v boji padl. Angličtí střelci zadrželi postup králův; jejich šípy strařlivě řádily v řadách francouzských. Koně i bojovníci padali, i kuň králův zastřelen. Král vyskočiv, vyšvihl se na jiného, kterého mu hned přivedli, a chtěl dále bojovati. Než jeho družina vidouc, že je zle, a bojíc se o jeho řivot nedopustila. Popadli králova koně za uzdu, obrátili jej a tak vyvedli krále přes jeho odpor z bitvy.

V tu chvíli doneseny rozkazy do zadního řiku, ať všecko vytrhne na pomoc, že je zle, že je zle. Polnic hlas se rozléhal, křik, lomoz. —

Král Jan vydržel v plné zbroji po všečen čas bitvy na koni prostřed své družiny pánův a rytířů. Co chvíli musili mu oznamovati, jak je, jak Francouzové postupují, co Angličané, ale co chvíli docházely zprávy, z kterých slavný, slepý válečník vyrozumíval, že nekyne vítězství, kterého se všichni najisto nadáli, že se Francouzům nedaří.

V tom kolem zmatený lomoz, křik, že je zle, že je potřeba posily. Král Jan se rozhodl.

„Do boje! Vzhůru! A pamatujte na heslo: Z Prahy!
A mne veďte, pojedu také.“

Kravec Karel, přichystán vytrhnout, s obnaženým mečem v ruce prosil otce, aby zůstal, sám aby se do boje nevydával. Prosil i Mnich Basilejský i pan z Rožmberka. Prosil i mladý pan z Klimberka i ostatní páni, a starý pán z Žerotína, aby spíše krále obměkčil, volal: „Milosti, je zle, Francouzové už běží, je vidět, že z pole utíkají. My vyrazíme, ale Tvá Milost ať zůstane.“

A jiní páni a rytíři dotvrzovali, že je opravdu zle, že Francouzové utíkají.

Král zčervenav ve tváři hnul sebou netrpělivě v sedle a zkřikl:

„Utíkají! Ať utíkají! Ale toho bohdá nebude, by český král z boje utíkal! Veďte mne, ať jim ukáží, co ještě zmůže můj meč! Ale syna mi chraňte. Toho chraňte! Klimberče mladý, pomni, žes měl dobrého otce a sám jsi smělý rytíř, doufám, ty že mne dovedeš!“

„Nemějž péče!“ zvolal rytíř tím podnícen a hned přitočil svého koně v bok koni královu. A z druhé strany tak učinil Mnich Basilejský. Pacholci přivázali uzdy jejich koní k uzdě králova koně, ostatní čeští páni a rytíři v hustém davu jako hradba shlukli se kolem nich a kolem královce Karla.

„Popros boha za svou duši, pane králi!“ zvolal mladý Klimberk, jehož oči hořely bojovným nadšením, a když uzdy svázány, vzkřikl: „Bodni oře!“

Slepý král mávnuv mečem nad hlavou, vzkřikl hlasem velikým: „Z Prahy!“ A kůň, jež bodl, vyrazil prudkým skokem. A vyrazili všichni, králevic Karel, jejich družina, všecken český houf. Sta českých jezdců hnalo se jako mrak do bitevní vřavy. Polnice hlaholily, český praporec plápolal nad jezdci, ženoucími se s podvrženými kopími, s obnaženými meči nad hlavou. Helmice a pláty jejich mdle se leskly. Byloť po slunce západu, a vzduch se počínal protmívati soumrakem. Mžikem byli na bojišti, v jeho hrúze a zmatku.

V pravo, v levo zápasily jednotlivé houfy francouzské přeudatně, jiné však ustupovaly nebo již prchaly ve zmatku. Angličané za nimi plným proudem, semknutí v řadách, jako hradba. Do té vrazil český houf zrovna tam, kde velel anglický králevic Černý princ. Náraz byl strašlivý, seč nastala krutá.

„Z Prahy!“ hlaholilo z jedné strany a z protivné hřměli:

„Sv. Jiří!“

Češi rozrazili řady anglické, bili, bodali, sekali ze vsí síly, až prosekali ulici v nepřátelském šiku. Ale také ne jeden z nich zůstal, prostý jezdec i šlechtic. Tu padl Valkoun z Bořešína, za ním mladý Ješek z Rožďalovic a vedle něho Závíše z Jimlína. Padl pan Kunrat z Pavlovic a vedle něho Jan, jeho sestry syn; ten chtěl strýce zachránit a zhynul s ním. Ale ostatní klestili si cestu v děsné vřavě dál anglickým šikem až k samému „Černému princí“.

V tu chvíli přikvačila mu pomoc a Češi tištěni přesilou zase zpět, ale za strašného bojování. Tu jich padlo nejvíce, tu zhynuli Benešek, Tyč, Lyšek i Frickendorf, rytíř z Rakous, i mladý rytíř bavorský Tušík, padli pan z Miličina i Jindřich z Rosenberka, Dalibor z Kozojed, starý pan z Žerotína, pan Jan z Lichtenburka, Hron z Vlašimě, Licek z Risenburka, rytíř Pětipeský.

Ranění byli všichni, i král i králevic Karel, jež zmatek bitvy odtrhl od otce. Králi na levo padl Mnich Basilejský, pak mladý Klimberk zalitý krví sletěl mrtev s koně. Král Jan zůstal sám; kdos přetl uzdy přivázaných koní k jeho koni. A slepý král sekal a bil. Český křik kolem něho slábl, jak věrní jeho kolem padali a hynuli. Až také král poset ranami s koně sletěl. —

S těží, násilím vyváděli z bitvy páni syna jeho Karla, jenž krvácel z několika ran. A chtěl ještě dále bojovati. Ale již mu nedali.

Soumrak houstl, a jak přibývalo šera, tichla bitevní vřava. Král Eduard poručil zapáliti ohně a nedopustil, aby jeho žoldnéři opustili svá stanoviště. Sám chvátal ke svému synu, Černému princí, jež radostně objal a chválu mu vzdával. Mladičkový princ, pokleknuv, odvětil skromně, že všecka zásluha náleží jemu, králi, jenž bitvu řídil.

V tom přinášeli žoldnéři českého krále. Ještě dýchal. Král Eduard poručil, aby jej zanesli do jeho stanu a pečlivě jej ošetřovali, a sám, maje úctu k hr-

dinskému protivníku, šel se synem a družinou do stanu. Král Jan nenabyv vědomí vydechl tu za krátko duši. Eduard, jemuž oči zaslzely, pohnutým hlasem pravil, ukazuje na mrtvého: „Tady zhynula koruna rytířstva; nikdo nikdy se nevyrovnal tomuto českému králi.“

A vzav tři supí péra s nápisem „Ich dien“ z královny přilbice, dal je svému synovi, Černému princi; ten přijav tu památku svého vítězství, přidal ji pak ke svému znaku, jež měl jako princ Waleský. A v tom erbu je to znamení po dnešní den.

Na zejtří po bitvě dne 27. srpna, kdy bojiště zakrývala hustá mlha, dal král Eduard sloužití zádušní mši za padlého českého krále, a sám i Černý princ byli na té mši.

O poledni, když se vyjasnilo, poručil král Eduard dvěma lordům, aby ohledali bojiště. Ti vzali s sebou tři heroldy, znalce znakův, aby přehlíželi kabátce rytířův erby označené, a dva písaře s sebou vzali, aby sepsali jména a stav padlých. Večer pak odevzdali lordové králi osmdesát praporcův a korouhví a seznam padlých, na němž zaznamenáno jedenáct princů, dvanáct set rytířův a třicet tisíc prostých.

V tom seznamu byl skoro všechn český houf. Mrtvolu krále Jana vydal Eduard Karlu IV., jenž ji dal odvézti do Lucemburku; tam byla pochována v benediktinském klášteře P. Marie. Později tam postavil Karel otci svému pomník, a na pomník dal vytesati znaky všech pánův a rytířů, kteří s otcem

jeho padli. Na místě samém u Kreščaku, kde král Jan zahynul, dali kamenný kříž, který tam stojí dosud. Roku 1905 postavili vděční Francouzové nový, krásný pomník na památku českého krále a jeho hrdinů.